

Historical Sociology of Iran:

A Critical Approach To Prof. Katouzian's Works

نسبت طبقه و جنبش های اجتماعی در جامعه کوتاه مدت

مصطفی عبدی

m.abdi1357@gmail.com

جنبش های اجتماعی از مهمترین نمادهای جوشش و غلیان هر جامعه ای است. این حرکت اجتماعی گرچه در لحظه تاریخی خاصی پدیدار می شود، اما متأثر از عناصر دیگر ساختار اجتماعی میزبان خود است. با وجود اینکه کاتوزیان در آثار خود به صراحت به مفهوم جنبش های اجتماعی پرداخته، اما رابطه بین جنبش های اجتماعی با دیگر عناصر ساختار اجتماعی را در آثار او — خصوصاً نظریه عمومی انقلاب های ایرانی — به شکل های مختلف می توان یافت.

مقاله حاضر که حاصل پژوهشی در حوزه ی جامعه شناسی نظری است، با مطالعه آثار جامعه شناسی همایون کاتوزیان به بررسی خصائص جامعه کوتاه مدت، نو و کلنگی و رابطه آن ها با جنبش های اجتماعی پرداخته است. در این آثار مهمترین ویژگی ساختی — تاریخی مطرح شده برای جامعه نو و کلنگی که تأثیرگذار بر جنبش های اجتماعی است؛ نبود قانون، نوع ساختار حکومت و مناسبات طبقاتی خاص این گونه جامعه است. مجموع این مناسبات اجتماعی منجر به شکل گیری تضادی بین دولت و ملت شده که این تضاد نیز نه در تمام لحظات، بلکه در بزنگاه های ضعف قدرت خودکامه استبدادی منتهی به جنبش های اجتماعی از نوع کلاسیک شده است. این جنبش های انقلابی که متأثر از همین ویژگی های ساختی — تاریخی بوده، در فراهم کردن زمینه های گذار از